

Het zesstappenplan burgerschap: praktijkvoorbeelden

Hoe vullen drie scholen de stappen in?



Webinar ‘Burgerschapsbeleid in de praktijk’

In ons [webinar \(d.d. 23 september 2025\)](#) deelden drie scholen (po, go en vo) hun keuzes wat betreft hun burgerschapsonderwijs. Dit deden zij aan de hand van het [zesstappenplan burgerschap](#), dat de leidraad van het gesprek vormde. Gebruik deze voorbeelden als inspiratie om zelf aan de slag te gaan.

1. Visie – Hier staan we voor

Formuleer een duidelijke visie: wat wil je met burgerschap bereiken? Wat betekent goed burgerschap volgens jullie school?



2. Context – Dit is onze school

Onderzoek de context van jouw school: wie zijn je leerlingen? Welke maatschappelijke vraagstukken zijn relevant voor ze?



4. Samenhang – Zo passen wij het in

Zorg voor samenhang: hoe veranker je burgerschap in het curriculum, de schoolcultuur en buitenschoolse activiteiten?

5. School als oefenplaats – Dit is onze manier

Maak van de school een oefenplaats: laat leerlingen oefenen met basiswaarden van de democratie en betrek ze actief bij hun leerproces.



6. Evaluatie – Wij sturen bij waar nodig

Evalueer en verbeter: hoe volg je de ontwikkeling van leerlingen en stel je beleid bij op basis van wat werkt?

OBS Prins Willem Alexander

Elke dag samen een beetje beter



1. Visie



- **Goed burgerschap:** op een positieve manier meedoen in de samenleving, met verantwoordelijkheidsgevoel voor de omgeving
- **Openbaar onderwijs:** staat open voor kinderen van alle godsdienst en levensbeschouwingen
- **Meer dan het cognitieve:** sociaal-emotionele ontwikkeling ook belangrijk
- **Burgerschap als sleutel:** leren meningsverschillen respectvol te overbruggen

2. Context



- **Dorpse leerlingen:** kleine gemeenschap, lokaal verbonden
- **Relatief lage schoolweging**
- **Wereldwijde kwesties van belang:** wereld groter maken

3. Doelen



- Kennis en vaardigheden geformuleerd als einddoelen: **wat moeten leerlingen kennen en kunnen** zodra ze ons verlaten?
 - Kennis over democratie, diversiteit (culturen en religies) en wereldwijde maatschappelijke vraagstukken
 - Kritisch leren denken en effectief leren communiceren
- **Welke attitudes** willen we ontwikkelen bij ze?
 - Respect en openheid
 - Verantwoordelijkheids- en rechtsvaardigheidsgevoel

4. Samenhang



Verticale opbouw

- **Groep 1-2:** Basis leggen in sociaal-emotioneel gedrag en omgang met anderen
- **Groep 3-4:** Bewustwording van samenleven en regels binnen de gemeenschap
- **Groep 5-6:** Actieve deelname aan groep en maatschappij, leren over democratie en duurzaamheid
- **Groep 7-8:** Kritisch denken, debatteren en voorbereiden op de rol als actieve burger
- Doorlopende leerlijnen diversiteit en democratie

5. Oefenplaats



- Democratie meer dan kennis: onderdeel van de schoolcultuur
- Ruimte voor andere meningen en meningsverschillen
- Meer discussies over onderwerpen die voorheen werden vermeden

6. Evalueren



- Jaarlijks bespreking met het team en de leerlingen

Beekdal VSO

Waar bijzonder gewoon is



Beekdal

's Heeren Loo Onderwijs

1. Visie



- **We leren leerlingen levens- en werkvaardigheden op te doen. Voor nu en voor later.**
- Bij burgerschap gaat het vooral om de levensvaardigheden, om deel te nemen aan de maatschappij. Ook de online maatschappij.

2. Context



- Leerlingen tussen de 12 en 19 jaar
- Verstandelijke beperking, vaak met bijkomende problematiek
- (Buiten) regionale functie in Amersfoort
- Ontvangt leerlingen uit diverse steden en dorpen via leerlingenvervoer
- Leerlingen hebben behoefte aan duidelijkheid, structuur, herhaling en concrete voorbeelden

3. Doelen



- Doelen opgesteld op basis van thema's die spelen voor de doelgroep
- Begonnen met inventarisatie wat al gedaan werd aan burgerschap
- Doelen gebaseerd op leerlijnen en kerndoelen burgerschap

4. Samenhang



Verticale opbouw

- Thema's gekoppeld aan leerlijnen Mens & maatschappij en CED-leerlijnen
- Tweejarige cyclus met alle thema's
- Twee keer per jaar een thema dat schoolbreed wordt opgepakt

5. Oefenplaats



- Docenten bootsen situaties na in de klas en betrekken leerlingen actief
- Beekdal Weekjournaal
- Leerlingenraad
- Hoorrecht over het ontwikkelingsperspectief (opp)
- Stages

6. Evalueren



- Voor ZML-onderwijs bestaan geen kant-en-klare meetinstrumenten
- Samen met andere scholen een stappenplan ontwikkeld waarmee scholen, op basis van hun visie en populatie, een passend meetinstrument kunnen kiezen
- Monitoring op verschillende niveaus:
 - sociaalemotionele ontwikkeling op leerling- en groepsniveau (Zien!+),
 - veiligheidsmeting en incidentenregistratie op schoolniveau,
 - medewerkerstevredenheidsonderzoek op bovenschools niveau

1. Visie



- Daltononderwijs: streven naar 'go forth unafraid'
- Verantwoordelijkheid & vrijheid, zelfstandigheid, samenwerken, effectiviteit en reflectie
- Werkgroep burgerschap werkt aan de visie

2. Context



- Grootstedelijke context
- Havo/vwo-school (lyceum)
- Leerlingpopulatie beschreven aan de hand van migratieachtergrond, inkomen en een-oudergezinnen

3. Doelen



- Eigen doelen en idealen ontdekken en ontwikkelen
- Reflecteren en kritisch denken
- Diversiteit; om kunnen gaan met verschillen of conflict
- Maatschappelijk kunnen handelen en invloed kunnen uitoefenen

4. Samenhang



- Doordachte keuze van pedagogische en didactische ontwerpprincipes
- De leerdoelen zijn uitgewerkt per twee leerjaren
- Per leerjaar werken drie secties mee
- Leerdoelen worden complexer naarmate de leerjaren vorderen

5. Oefenplaats



- Projectdagen en projectweken met trekkers
- Schoolbrede activiteiten zoals een debatteam en scholierenverkiezingen
- Leerlingmentoraat: begeleiding van ouderejaars van jongere leerlingen, leerlingmentoren als rolmodellen
- Leerlingenraad op weg naar leerlingenberaad

6. Evalueren



- Monitoring via een burgerschaps portfolio (Catwise) met bewijsstukken hoe leerlingen laten zien hoe zij burgerschap in de praktijk brengen
- Jaarlijkse evaluatie van projectdagen en projectweken door leerlingen en docenten
- Projectdagen en projectweken onderdeel van een PDCA-cyclus